

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Ontwikkeling Waterfront-Zuid te Harderwijk

8 december 2003

ISBN 90-421-1233-6
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

Gemeenteraad van Harderwijk
Postbus 149
3840 AC HARDERWIJK

uw kenmerk
SO

uw brief
1 oktober 2003

ons kenmerk
1383-63/Bb/gl

onderwerp
Advies voor richtlijnen Ontwikkeling
Waterfront-Zuid te Harderwijk

doorkiesnummer
(030) 234 76 03

Utrecht,
8 december 2003

Geachte raad,

Met bovengenoemde brief stelde u (als coördinerend bevoegd gezag) de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Ontwikkeling Waterfront-Zuid te Harderwijk.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

ir. A. van der Velden
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Ontwikkeling Waterfront-Zuid te Harderwijk

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Ontwikkeling Waterfront-Zuid te Harderwijk

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffect-
rapport over de Ontwikkeling Waterfront-Zuid te Harderwijk,

uitgebracht aan de gemeenteraad van Harderwijk (coördinerend) door de Com-
missie voor de milieueffectrapportage; namens deze

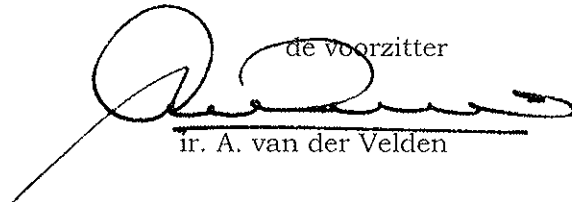
de werkgroep m.e.r.

Ontwikkeling Waterfront-Zuid te Harderwijk,

de secretaris

ir. H.G. de Brabander

de voorzitter

ir. A. van der Velden

Utrecht, 8 december 2003

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES	2
3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING	3
3.1 Achtergrond en doel.....	3
3.2 Beleidskader.....	4
3.3 Planproces en te nemen besluiten	5
4. VOorgenomen ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	6
4.1 Algemeen.....	6
4.2 Voorgenomen activiteit.....	6
4.3 Alternatiefontwikkeling	7
4.3.1 Masterplanalternatief en ontwikkelingsplanalternatief	7
4.3.2 Varianten en alternatieven in het MER.....	8
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	10
4.5 Referentiesituatie en nulalternatief.....	11
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU.....	12
5.1 Bodem en water.....	12
5.2 Natuur	13
5.3 Verkeer en vervoer	14
5.4 Cultuurhistorie en archeologie	15
5.5 Woon-, leef en verblijfsmilieu	15
6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER	17

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 1 oktober 2003 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in weekblad 'Stadsomroeper' d.d. 1 oktober 2003
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
- 5a Gebiedsbescherming op grond van Habitatrichtlijn en vogelrichtlijn
- 5a Soortbescherming

1. INLEIDING

Het College van Burgemeesters en Wethouders van Harderwijk wil overgaan tot herontwikkeling van de kuststrook. Deze herontwikkeling heeft de naam *Waterfront* en kent verschillende deelprojecten.

Het deelproject *Waterfront-zuid* voorziet in de herontwikkeling van het gebied tussen de binnenstad van Harderwijk, het Wolderwijd en de N302. Het voor-nemen is om in dit gebied woningen en een parkeergarage te bouwen en extra leisureactiviteiten te ontwikkelen. Bij de voorgestelde stedenbouwkundige op-zet wordt de bestaande jachthaven binnen het plangebied verplaatst. De in het plangebied aanwezige bedrijvigheid verhuist uit het plangebied naar een nieuwe uitbreiding van haven- en bedrijventerrein Lorentz, ten noorden van het plangebied.

Deze uitbreiding van Lorentz is onderdeel van het deelproject *Waterfront-noord*. Dit deelproject voorziet daarnaast in de aanleg van een parkeerterrein (het overloopterrein), waar bezoekers aan het Dolfinarium en de nieuwe leisu-reactiviteiten kunnen parkeren. Ten noorden van Lorentz, langs de Lange El-sloot en de Hierdense Beek, voorzien de door de gemeente beoogde plannen in bij Waterfront behorende natuur- en watercompensatie. Waterfront-noord is voorwaardenscheppend voor Waterfront-zuid (relocatie bedrijvigheid, parkeer-gelegenheid). Voor Waterfront-noord en Waterfront-zuid worden twee afzon-derlijke bestemmingsplanprocedures gevolgd.

Dit richtlijnenadvies heeft betrekking op de m.e.r. die wordt toegepast voor het deelproject Waterfront-zuid. Voor Waterfront-zuid moet het bestemmings-plan worden herzien, waarbij de gemeenteraad van Harderwijk bevoegd gezag is. Voor deze herziening wordt milieueffectrapportage (m.e.r.) toegepast, om-dat de voorziene aanleg van een jachthaven m.e.r.-plichtig is. Daarnaast kun-nen de beoogde leisure-activiteiten m.e.r.(beoordelings)plichtig blijken. Mogelijk wordt asbesthoudende grond in het plangebied van Waterfront-zuid gebruikt voor de aanleg van het overloopterrein (onderdeel van Waterfront-noord). De milieueffectrapportage wordt ook toegepast voor de Wm- en Wvo-vergunning die voor deze berging afgegeven moeten worden. Voor deze milieu-vergunning zijn Gedeputeerde Staten van Gelderland en de Minister van Ver-keer en Waterstaat bevoegd gezag. De gemeente Harderwijk treedt op als co-ordinerend bevoegd gezag.

Bij brief van 2 oktober 2003 heeft de gemeente Harderwijk (als coördinerend bevoegd gezag) de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de ge-legenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieu-effectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in weekblad *Stadsomroeper* d.d. 1 oktober 2003².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴ die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieumomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

De startnotitie geeft voor veel onderdelen aan wat in het MER aan de orde zal komen. De Commissie richt dit advies daarom op die onderwerpen die in het MER nadere uitwerking of een andere aanpak behoeven dan in de startnotitie. Voor alle niet in dit advies genoemde onderwerpen kan de in de startnotitie voorgestelde aanpak richtlijn voor het MER zijn⁵.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Het MER dient de afwegingen binnen het gevolgde planproces transparant te maken, met name voor wat betreft de **alternatieve inrichtingen**, die in het planontwikkelingsproces aan de orde geweest zijn.
- Het **woon-, leef- en verblijfsklimaat** behoeft bijzondere aandacht in het MER. Dit betreft:
 - het woon-, leef- en verblijfsklimaat in het studiegebied in de periode waarin de bodemverontreiniging gesaneerd wordt: wat zijn de milieueffecten van de sanering in het studiegebied tijdens de saneringsperiode?
 - het woon-, leef- en verblijfsklimaat in het plangebied in de periode dat daar zowel onderdelen van de huidige bedrijvigheid als van de eindsituatie (woningen, leisure) tegelijkertijd voorkomen;
 - het woon-, leef- en verblijfsklimaat in het studiegebied na realisatie van het volledige plan: hierbij moet met name duidelijk worden welke milieuwinst (bodemsanering) en stedenbouwkundige voordelen binnen het plangebied staan tegenover milieunadelen (met name voor de natuur) buiten het plangebied.
- Het plangebied grenst aan **Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden**. Het MER dient de gevolgen voor de vogelsoorten respectievelijk de planten/diersoorten en habitats op grond waarvan deze gebieden als speciale beschermingszone is aangewezen in beeld te brengen en vast te stellen of deze gevolgen significant kunnen zijn. Daarbij dient ook aandacht gegeven te worden aan de effecten van de ingreep in samenhang met de effecten

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

⁵ Zie bijlage 5 voor de belangrijkste wettelijke bepalingen voor een milieueffectrapport.

van verschillende andere initiatieven in of nabij deze Vogelrichtlijn/-Habitatrichtlijngebieden (cumulatie).

- Gezien de grote samenhang tussen de ontwikkeling van Waterfront-noord en Waterfront-zuid dient het MER expliciet in te gaan op de resterende **onzekerheden in de ontwikkeling van Waterfront-noord**. Deze onzekerheden dienen in het MER voor Waterfront-zuid waar nodig hun weerslag te hebben in de beschrijving van de autonome ontwikkeling en/of de inrichtingsalternatieven.

Voor de overdracht van de informatie in het MER aan besluitvormers, insprekers en anderen is een goede **samenvatting** essentieel. De samenvatting moet zelfstandig leesbaar zijn voor een brede doelgroep en dient een goede afspiegeling te zijn van de inhoud van het MER.

3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Achtergrond en doel

In de startnotitie en het masterplan⁶ komen de achtergronden en doelen van het voornemen aan bod. Hieruit blijkt dat met de plannen beoogd wordt de woonkwaliteit en leefbaarheid van het plangebied, de aanpalende woongebieden en het stadscentrum te verbeteren, en tegelijkertijd een impuls te geven aan de toeristisch-recreatieve sector van Harderwijk. Harderwijk krijgt door het voornemen een hoogwaardige relatie met het Wolderwijd, en de stedelijke en regionale economie wordt versterkt.

Neem deze doelstelling over in het MER om het MER zelfstandig leesbaar te maken. Geef in het MER een onderbouwing van het programma van eisen en ook de denkbare bandbreedte in het programma van eisen, zowel kwantitatief als kwalitatief⁷.

Geef, in aanvulling op startnotitie en masterplan, voor de mobiele en immobiele verontreinigen aan wat de doelstellingen zijn voor de te bereiken bodemkwaliteit, afhankelijk van de gebruiksfunctie, daarbij refererend aan BEVER⁸ en Doorstart A-5⁹.

Het is wenselijk om in het MER de doelen zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik.

⁶ Pagina 7 en 8 respectievelijk pagina 9 en 10.

⁷ Bijvoorbeeld: in hoeverre zijn grotere of kleinere woningaantallen denkbaar? Aan welk type woningen wordt gedacht? In hoeverre is het denkbaar dat het plan uiteindelijk er meer of minder oppervlak voor leisure wordt bestemd dan nu gedacht? Welk type leisure behoort tot de mogelijkheden?

⁸ *Van Trechter naar Zeef: afwegingsproces saneringsdoelstellingen, uitvoeringsprogramma BEVER (beleidsvernieuwing bodemsanering)*, SDU Uitgevers Den Haag, 1999 (ISBN 90 12 088437).

⁹ *Eindrapport project 'doorstart A-5', afwegingsproces voor de aanpak van mobiele verontreinigingen in de ondergrond, procesbeschrijving en landelijke saneringsladder*, Ministerie van VROM, Den Haag, 2 juli 2001.

Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

3.2 Beleidskader

Geef in het MER, net als in de startnotitie, het relevante beleidskader¹⁰. Besteed daarbij in het bijzonder aandacht aan de consequenties die het beleidskader heeft voor het voornemen.

Gebiedsbescherming

Geef in het MER op een duidelijke kaart aan welke vanuit de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn¹¹ aangewezen speciale beschermingszones er in de omgeving van het plangebied liggen en vermeld op grond van welke soorten¹² en (prioritaire) natuurlijke habitats deze gebieden zijn gekwalificeerd. Geef ook de ligging van de ecologische hoofdstructuur in het plan- en studiegebied en de provinciale uitwerking daarvan.

Geef in het MER aan of er in de omgeving van het plangebied nog andere gebieden liggen, die een speciale status in het beleid hebben of krijgen¹³. Geef ook de ligging van gebieden die (nog) geen wettelijke status hebben of in beleid zijn vastgelegd, maar wel belangrijke natuurwaarden of potenties voor de ontwikkeling hiervan hebben.

Indien er sprake kan zijn van significante gevolgen voor de soorten op grond waarvan de nabijgelegen Vogelrichtlijn/Habitatrictlijngebieden zich hebben gekwalificeerd – ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie) – dan dient een passende beoordeling uitgevoerd te worden. **Zie bijlage 5A.** Het MER dient de voor deze passende beoordeling relevante milieu-informatie te bevatten.

Archeologie en cultuurhistorie

In verband met de archeologische en cultuurhistorische waarden binnen het studiegebied moet aandacht besteed worden aan de consequenties die de Cultuurnota, het verdrag van Malta, de Monumentenwet en de Nota Belvédère hebben voor het voornemen.

Bodembeleid en afvalstoffenbeleid

Geef voor de bodemverontreiniging aan welke toetsingskaders worden gehanteerd¹⁴. Bij het gebruik van provinciale of gemeentelijke kaders dient te worden aangegeven waar deze afwijken van landelijke, wettelijke kaders. Benoem ook het van toepassing zijnde afvalstoffenbeleid en geef de consequenties daarvan.

¹⁰ In een aantal inspraakreacties worden aanvullingen gegeven voor het relevante beleidskader.

¹¹ Het ministerie van LNV, directie Oost, vermeldt in zijn reactie (nr. 6) dat de rechtsbescherming voor aangemelde Habitatrictlijngebieden reeds van kracht is.

¹² Zowel de aanwijzings- als de begrenzingssoorten.

¹³ Zoals gebieden vallend onder de Natuurbeschermingswet, de Boswet, bodembeschermingsgebieden, stiltegebieden, waardevolle cultuurlandschappen, enz.

¹⁴ Bijvoorbeeld de Wet bodembescherming (Wbb), de bodemgebruikswaarden (BGW) van BEVER en de saneringsladder van Doorstart A-5.

Waterbeleid

In het voornemen zullen woningen worden gebouwd in een gebied dat niet beschermd wordt door waterkeringen. Beschrijf daarom het rijks- en provinciaal beleid ten aanzien van buitendijks bouwen.

Overig beleid

Beschrijf welke maatstaven voor de afweging van alternatieven¹⁵ (zoals grensen en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend.

3.3 Planproces en te nemen besluiten

Planproces

Het huidige masterplanalternatief zal in de komende twee jaar evolueren naar het voorkeursalternatief¹⁶. Bij het vormgeven van het voorkeursalternatief zullen andere overwegingen naast milieuoverwegingen een rol spelen, zoals dat tot nu toe bij het ontwikkelen van het masterplan ook het geval geweest is. De belangenafwegingen in het planproces – en daarmee de weergave in het MER – zullen naar inschatting van de Commissie explicieter zijn, wanneer de verantwoordelijkheden van initiatiefnemer en bevoegd gezag binnen de gemeentelijke organisatie van elkaar gescheiden worden. De Commissie heeft begrepen dat dit tot nu toe ook gebeurd is, en adviseert deze werkwijze voort te zetten en te beschrijven in het MER.

Om dezelfde reden is het gewenst dat andere overheden zoals de provincie, Rijkswaterstaat, de VROM-inspectie en de regionale LNV-directie in de gelegenheid worden gesteld hun specifieke aandachtspunten in het planproces in te brengen¹⁷. Het MER dient weer te geven hoe de gemeente in het planproces de afstemming met andere overheden vorm heeft gegeven.

Te nemen besluiten

Geef in het MER aan dat het wordt opgesteld voor een herziening van het bestemmingsplan en mogelijk ook voor de Wm-vergunning voor de asbestberging. Beschrijf volgens welke procedure en welk tijdpad bestemmingsplanherziening en Wm-vergunningverlening geschieden en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Geef de besluiten aan die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

Het project Waterfront-noord is voorwaardenscheppend voor Waterfront-zuid. Het MER dient daarom ook weer te geven welke voor de realisering van Waterfront-noord benodigde procedures er op het moment van verschijnen van het MER reeds doorlopen zijn of worden en welke besluiten er nog genomen moeten worden. Maak daarbij inzichtelijk hoe wordt gewaarborgd dat Waterfront-noord inderdaad het realiseren van Waterfront-zuid mogelijk maakt¹⁸.

¹⁵ Zie ook hoofdstuk 6 van dit advies.

¹⁶ Hierop wordt verder ingegaan in 4.3.1 van dit advies.

¹⁷ Uit hun reacties op de startnotitie leidt de Commissie af dat er bij andere overheden behoefte is aan tijdige afstemming (zie de reacties van de provincie (nr 5), de VROM-inspectie (nr 1) en Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied (nr 3)).

¹⁸ Zie ook paragraaf 4.5 van dit advies.

Geef aan welke procedures (zoals ontheffingsaanvragen) er gevolgd zullen gaan worden in verband met de ingrepen in/nabij beschermde gebieden en de eventuele effecten op dier- en plantensoorten die bescherming genieten vanwege de Flora- en faunawet.

Bij de bestemmingsplanherziening zal een watertoets moeten worden uitgevoerd¹⁹. Het MER dient de informatie van de watertoets in hoofdlijnen te bevatten²⁰.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. De realisatie van de voorgenomen activiteit of een alternatief zal meerdere jaren vergen. In deze *transitieperiode* zullen in het plangebied potentieel conflicterende functies gecombineerd worden. Beschrijf daarom in het MER de fasering zo concreet mogelijk en vermeld daarbij hoe tijdens de transitieperiode nieuwe woningen, leisure en de jachthaven samen zullen gaan met zaken als:

- de dan nog bestaande industriële activiteiten in het plangebied;
- de reconstructie van de N302 en de aanleg van de ongelijkvloerse kruising met de Burgemeester de Meesterstraat;
- de dan nog niet aangepaste parkeerfaciliteiten en verkeersinfrastructuur;
- de saneringsactiviteiten in het gebied (zowel (water)bodemverontreiniging als andere verontreinigingen zoals de asbestdaken);
- de dan nog niet of beperkt verbeterde toestand van bodem en water.

De beschrijving van de voorgenomen activiteit en de alternatieven omvatten ook de preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen die worden getroffen.

4.2 Voorgenomen activiteit

Het MER dient de voorgenomen ruimtelijke invulling van het gebied en de veronderstelde beheersmaatregelen met voldoende detaillering te beschrijven. Aandachtspunten:

Land en water

- beschrijf waar in het plangebied water wordt vervangen door land en waar van land water wordt gemaakt²¹.

Verkeersinfrastructuur

- geef een prognose van de verkeersstromen met kwantitatieve onderbouwing;

¹⁹ Zie *Bestuurlijke notitie Watertoets en Handreiking Watertoets*, oktober 2001. De watertoets is recent wettelijk verankerd in het Besluit op de Ruimtelijke Ordening (Bro).

²⁰ Zie ook paragraaf 5.1 van dit advies voor de effectbeschrijving voor het aspect water.

²¹ Vergelijk de kaart op pagina 48 van het masterplan.

- beschrijf de wijze waarop scheiding van toeristisch verkeer en bestemmingsverkeer plaatsvindt;
- geef de routes van de bezoekers naar de parkeervoorzieningen;
- geef het aantal parkeerplaatsen, met bijbehorende kwantitatieve onderbouwing en beschrijf de wijze waarop parkeerplaatsen zullen worden toegewezen aan bezoekers;
- beschrijf de wijze waarop bezoekers zich van het overloopterrein naar het Dolfinarium en de nieuwe leisure begeven en hun route(s)²².

Jachthaven

- beschrijf de ligging van de haven in- en uitvaart ten opzichte van de vaargeul;
- geef aantal en aard van de vaarbewegingen in het studiegebied²³;
- beschrijf aard en locatie van de landgebonden voorzieningen van de haven.

Woningen

- geef aantallen en typen woningen;
- geef aan hoe voorzien wordt in de parkeerbehoefte van de bewoners;
- geef de eventuele geboden mogelijkheden voor het afmeren van boten bij de woningen.

*Leisure*²⁴

- de capaciteit en globaal de aard van de leisure, dan wel de denkbare variaties daarin.

Fasering

- Beschrijf in welke deelfases de transformatie van het gebied zal plaatsvinden;
- Geef bij elke deelfase aan welke onderdelen tegelijkertijd voorkomen (bedrijvigheid, woningen, leisure, jachthaven, bouwactiviteiten, bodemsanering).

4.3 Alternatiefontwikkeling

4.3.1 Masterplanalternatief en ontwikkelingsplanalternatief

De in de startnotitie beschreven voorgenomen activiteit wordt in dit advies aangeduid als het masterplanalternatief, omdat het overeenkomt met de beschrijving van de voorgenomen inrichting in het masterplan²⁵, dat in september 2003 door de gemeenteraad van Harderwijk is aangenomen.

²² De Commissie schat in dat de loopafstand van het overloopterrein naar de bezoekersdoelen door veel bezoekers te groot wordt bevonden. De startnotitie maakt geen melding van de inzet van bijvoorbeeld buspendels.

²³ De bij de voorgenomen activiteit behorende vaarbewegingen kunnen worden veroorzaakt door gebruikers van de jachthaven, passanten en inwoners van het plangebied met een mogelijkheid tot afmeren bij de woning. In de autonome ontwikkeling is er daarnaast nog de beroepsvaart.

²⁴ De Commissie verstaat in dit advies onder 'leisure' steeds ook de te vestigen horeca.

²⁵ Soeters Van Eldonk Ponc architecten, *Masterplan Waterfront Harderwijk*, februari 2003

Voorgeschiedenis masterplanalternatief

Het masterplanalternatief heeft een voorgeschiedenis. Het masterplan is een tussenproduct in het planproces. Dit planproces werd gestart met het opstellen van een Ontwikkelingsvisie (1997). Na bestuurlijk overleg (1998)²⁶ werd dit geconcretiseerd in een Strategisch Plan (2000). Het Masterplan (2003) is weer een nadere uitwerking.

Het MER dient de afwegingen binnen het tot nu toe gevolgde planproces transparant maken. In het planproces zijn alternatieven geformuleerd en gewogen. In het MER dient aan de orde te komen welke *alternatieve inrichtingen* voor het plangebied in het planproces een rol gespeeld hebben en welke inschatting van milieueffecten daarbij gemaakt werd²⁷. Ook dient te worden aangegeven welke argumenten gebruikt zijn om te kiezen voor de inrichting van het masterplanalternatief en om welke redenen andere alternatieven afgevallen zijn. Met name de gebruikte milieuarargumenten zijn van belang.

Ontwikkeling ontwikkelingsplanalternatief

Het vaststellen van het nieuwe bestemmingsplan wordt voorzien voor 2006. Het is zeer waarschijnlijk dat het huidige masterplanalternatief tijdens het lopende planproces wijzigingen ondergaat: het masterplanalternatief evolueert tot het ontwikkelingsplanalternatief. Het MER dient aan te geven op welke punten het masterplanalternatief bijgesteld wordt tot ontwikkelingsplanalternatief. De afwegingen die hierbij gemaakt worden dienen inzichtelijk te zijn: de inschatting van milieugevolgen dient vermeld te worden, en de argumentatie voor de uiteindelijke keuze. Het ontwikkelingsplanalternatief dient in het MER volledig beschreven te zijn als basis voor de bestemmingsplanherziening.

Ontwikkelde alternatieven en passende beoordeling

Bij het bovenstaande geldt de kanttekening dat indien er sprake kan zijn van significante gevolgen voor (één van) de nabijgelegen Vogelrichtlijn/-Habitatrichtlijngebieden én indien ervoor gekozen wordt om de gehele passende beoordeling in het MER uit te voeren, nagegaan dient te worden of de bandbreedte van beschouwde alternatieven voldoende is voor het uitvoeren van de passende beoordeling.

Indien er sprake kan zijn van significante gevolgen voor (één van) de nabijgelegen Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijngebieden en indien ervoor gekozen wordt de passende beoordeling niet in het MER uit te voeren, dan dient er rekening mee gehouden te worden dat bij het uitvoeren van de passende beoordeling mogelijk niet in het MER beschouwde alternatieven aan de orde zullen moeten komen.

4.3.2

Varianten en alternatieven in het MER

Varianten jachthaven

In de startnotitie wordt aangekondigd dat in het MER voor de jachthaven alternatieve inrichtingen zullen worden besproken. De Commissie adviseert om

²⁶ Daarbij werden naast de provincie Gelderland de VROM Inspectie Ruimtelijke Ordening Oost, Rijkswaterstaat Directies Oost en IJsselmeergebied, LNV Directie Oost en Noord-West en EZ regio Oost betrokken.

²⁷ De startnotitie zegt (pagina 14): "In eerdere stedenbouwkundige ontwerpen was op deze locatie [dit is de locatie waar nu de jachthaven gedacht is] een groot aantal woningen gepland. Op basis van de te verwachten milieueffecten is er voor gekozen om de jachthaven deels in de EHS te plaatsen, en niet de woningen, parkeerplaatsen of andere leisure-activiteiten. Deze brengen namelijk meer negatieve effecten met zich mee dan de jachthaven." Dergelijke afwegingen dienen in het MER transparant te zijn.

in het MER alleen varianten²⁸ voor de jachthaven te ontwikkelen wanneer deze varianten:

- door verschillen in plaats en vorm van in- en uitvaart verschillen kunnen opleveren voor de nautische veiligheid;
- verschillen in de mate waarin verstoring in de nabijgelegen natuurwaarden optreedt.

Varianten leisure

Het MER dient inzicht te bieden in de uiterste milieugevolgen – ‘de hoeken van het speelveld’ – die kunnen optreden als gevolg van de vestiging van nieuwe leisureactiviteiten in het plangebied. Dit kan door varianten te ontwikkelen die van elkaar verschillen in verkeersaantrekkende werking, vooral in relatie tot het bestaande Dolfinarium. Als uiterste varianten ziet de Commissie in principe²⁹:

- (a) de bezoekers aan de nieuwe leisure komen voornamelijk op dezelfde momenten (zowel op de dag als in het jaar) als de bezoekers aan het Dolfinarium;
- (b) de bezoekers aan de leisure komen voornamelijk op momenten in het jaar of momenten op de dag dat bezoekers aan het Dolfinarium relatief minder verkeersbewegingen in het studiegebied veroorzaken.

In het MER hoeven alleen die varianten uitgewerkt worden die kansrijk moeten worden geacht. De precieze aard van de nieuwe leisureactiviteit(en) hoeft daarbij niet gedefinieerd te worden; wel dient het MER voor elke variant te beschrijven welke inrichtingsmaatregelen (ontsluiting, parkeervoorzieningen) getroffen worden en welke de maatgevende en piekmomenten zijn die ermee gepaard gaan. Voor de bezoekersaantallen van de nieuwe leisure kan het MER zich in elke variant beperken tot de *worst case*.

Varianten bodem

Tegelijkertijd met het schrijven van het MER zal een saneringsvisie voor de asbestverontreiniging in het plangebied worden opgesteld. In het MER dienen de volgende saneringsvarianten³⁰ aan de orde te komen:

- (a) de verontreinigde grond blijft zoveel mogelijk onaangeroerd en wordt geïsoleerd;
- (b) de verontreinigde grond wordt afgevoerd naar het aan te leggen overloopterrein in Waterfront-noord³¹;
- (c) de verontreinigde grond wordt afgevoerd naar elders.

In het MER dient aan de hand van de effectbeschrijving van de saneringsvarianten expliciet nagegaan te worden of inrichtingsalternatieven alsnog aan de orde zijn³².

²⁸ De Commissie reserveert de term *alternatief* in dit advies voor inrichtingsalternatieven die het gehele plangebied betreffen. Voor alternatieven die slechts een deel van het plangebied betreffen of een deelonderwerp wordt de term *variant* gebruikt.

²⁹ Deze varianten hebben respectievelijk als consequentie: a) de pieken van de het Dolfinarium wordt versterkt; b) de pieken van het Dolfinarium worden niet versterkt, maar het rustige seizoen dan wel het rustige deel van de dag wordt korter.

³⁰ Bij de vormgeving van een haalbare methode voor de verwerking van met asbest verontreinigde grond en opstallen is de ARBO-wetgeving relevant en is een goede afstemming met onder andere de GGD noodzakelijk.

³¹ In de reactie van de VROM-inspectie (nr. 1) wordt betwijfeld of deze saneringsvariant mogelijk is, omdat in het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP) een moratorium is opgenomen voor nieuwe stortcapaciteit. In deze variant zou niet zozeer sprake hoeven zijn van een nieuwe stortplaats, er kan ook gesproken worden van een herschikking van met asbest verontreinigde grond binnen het Waterfront-gebied. Dat neemt niet weg dat in het MER de voorwaarden voor de inrichting van de stortlocatie voldoende aan bod dienen te komen.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) in het MER is verplicht. Het mma moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu die binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van een mma.

Wat hierboven reeds is opgemerkt over alternatieven in het algemeen, geldt ook voor het mma. In het verleden kunnen alternatieven aan de orde geweest zijn, die een goede basis voor het mma vormen of elementen van het mma bevatten³³. Indien dit het geval is, dient het MER dit alternatief of deze elementen expliciet naar voren te halen.

Het is belangrijk om doelgericht een mma te ontwikkelen. Dit vraagt een open en creatieve houding. Onderbouw in het MER de keuze voor de basis van het mma, hetzij:

- een in het verleden verworpen inrichtingsalternatief;
- binnen het masterplanalternatief de combinatie van de jachthaven-, leisu- re- en bodemsaneringsvarianten met de minst negatieve milieueffecten (zowel tijdens de aanleg als in de eindsituatie)³⁴;
- een nieuw inrichtingsalternatief dat in het MER ontwikkeld wordt³⁵.

Bouw dit alternatief uit tot het mma door het te optimaliseren. De Commissie ziet daarvoor de volgende mogelijkheden:

- een fasering of maatregelen die milieueffecten als geluid, (asbest)stof en werkverkeer tijdens de aanleg en als gevolg van de saneringsactiviteiten verminderen;
- een beperking van de voertuigbewegingen in plangebied, bijvoorbeeld door:
 - een bewegwijzering die verkeersstromen efficiënt naar de parkeervoor- zieningen leidt in combinatie met parkeerinformatiepanelen³⁶;
 - het opvangen van de bezoekersstroom aan de rand van het plangebied in combinatie met goed vervoer van de parkeerplaats naar de attrac- ties³⁷;
 - het stimuleren van het gebruik van collectief vervoer naar de attrac- ties.
- beperking van de lichtuitstraling in de richting van open water;

³² Niet elk deel van het plangebied zal dezelfde mate van verontreiniging blijken te hebben. Daarnaast wordt in het plangebied land soms vervangen door water. Wanneer voor een deel van het plangebied geconcludeerd wordt dat de daar aanwezige verontreinigde grond afgevoerd moet worden, dan is wellicht synergie te bereiken door juist voor dit deel van het plangebied ook te kiezen voor vervanging van land door water. Voor het MER kan dit een optimalisering van de inrichting opleveren, met andere locaties voor water en land. Evenzo kan blijken dat voor een deel van het gebied afvoeren de geringste milieugevolgen heeft, terwijl voor een ander deel vanuit milieuoogpunt isoleren de voorkeur heeft. In dat geval dient het MER na te gaan of de resulterende bodemkwaliteit sturend is voor de functies op deze gesaneerde bodem: wellicht een nieuw inrichtingsalternatief met andere locaties voor woningen, leisure en parkeergarages.

³³ Bijvoorbeeld inrichtingsalternatieven met een gunstiger ligging van parkeer- en leisurevoorzieningen ten opzichte van woonbebouwing.

³⁴ Voor leisure bijvoorbeeld de combinatie van voorzieningen die een optimale benutting geeft van de parkeervoorzieningen (dubbelgebruik) en hoge piekbelastingen op het wegennet voorkomt.

³⁵ Zie nogmaals de laatste alinea van paragraaf 4.3 en de bijbehorende voetnoot.

³⁶ De beschikbare parkeercapaciteit wordt dan beter benut en zoekverkeer voorkomen.

³⁷ Dit vergroot de leefbaarheid van het plangebied. Het overloopterrein wordt dus als eerste ingezet, en niet pas als de andere parkeervoorzieningen vol zijn.

- de haven voorzien van inrichtingen voor de inname en opslag van vuilwater, inhoud chemische toiletten en (chemisch) afval;
- het optimaliseren van ecologische verbindingzones:
 - De oevers van het Veluwemeer (ruigten/groenstroken langs het water) hebben een functie als foerageergebied voor vleermuizen, waaronder habitatrichtlijnsoorten. Ter hoogte van het Dolfinarium kan deze functie versterkt worden door middel van bijvoorbeeld groenstroken, vooroevers of kleine eilandjes. Hierdoor worden de potenties van de groenstrook ten westen van het Dolfinarium ook veel beter benut.
 - Kunstlicht vanuit de haven en Dolfinarium kan hinder veroorzaken voor de vogelsoorten op grond waarvan het vogelrichtlijngebied is aangewezen, en die het noordoostelijk deel van het Wolderwijd benutten om 's nachts te rusten of juist te foerageren (sommige watervogels zijn nachtactief). Mitigatie is mogelijk door te werken met groenstroken en vooroevers, waardoor het vermijden van schadelijke lichteffecten en optimalisering ecologische verbindingzones gecombineerd kunnen worden.
 - De toekomstige ecologische verbindingzones rond het overloopterrein leiden tot veranderingen in foerageroutes van zoogdieren (zoals marterachtigen en egels). Schat in of dit kan resulteren in veel verkeersslachtoffers ('ecologische val') en of dit met maatregelen in het plangebied voorkomen kan worden.

Ook in het masterplan wordt reeds een aantal elementen genoemd die onderdeel zouden kunnen zijn van het mma³⁸.

4.5 Referentiesituatie en nulalternatief

Naar de mening van de Commissie is er geen reëel nulalternatief, omdat het niet mogelijk is de doelen van de initiatiefnemer te realiseren zonder de voorgenomen activiteit – of een vergelijkbare activiteit – uit te voeren. Daarom kan volstaan worden met het beschrijven van de milieutoestand plus de autonome ontwikkelingen als referentie bij de vergelijking van alternatieven. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten.

Zoals eerder gesteld hangen Waterfront-noord en Waterfront-zuid nauw samen: ze zijn beide onderdeel van dezelfde ontwikkelingsvisie, waarbij het realiseren van Waterfront-noord het mogelijk moet maken Waterfront-zuid te ontwikkelen. In de startnotitie wordt gesteld dat de ontwikkeling van Waterfront-noord onderdeel is van de autonome ontwikkeling³⁹.

Inderdaad kan op het moment van publiceren van het MER blijken dat reeds besloten is over het bestemmingsplan voor Waterfront-noord, met een invulling die strookt met de huidige ideeën. Het is echter ook denkbaar dat de besluitvorming rond Waterfront-noord vertraging oploopt en nog niet afgerond is als het MER verschijnt. Dan is de ontwikkeling van Waterfront-noord alsnog

³⁸ Zie pagina 57 e.v. van het masterplan.

³⁹ Startnotitie pagina 11.

een onzekere factor voor Waterfront-zuid. Ook is denkbaar dat wel reeds genomen besluiten voor Waterfront-noord niet voorzien in alle voorwaarden voor Waterfront-zuid. In dat geval rijst de vraag wat de consequenties zijn voor de ontwikkeling van Waterfront-zuid⁴⁰.

Het MER dient daarom expliciet in te gaan op de vraag welke onzekerheden er zijn in de ontwikkeling van Waterfront-noord. Deze onzekerheden dienen in het MER voor Waterfront-zuid waar nodig hun weerslag te hebben in de beschrijving van de autonome ontwikkeling en/of de inrichtingsalternatieven, bijvoorbeeld door een scenariobenadering toe te passen⁴¹.

Het beschrijven van de bestaande milieutoestand en de autonome ontwikkeling vervult in het MER met name een functie bij expliciteren van te behalen milieuwinst en stedenbouwkundige voordelen binnen het plangebied tegenover milieunadelen (met name voor de natuur) buiten het plangebied.

5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Studiegebied

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat het plangebied en de omgeving daarvan, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (bodem, water, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten.

5.1 Bodem en water

Uit het MER dient de ernst en de urgentie van de verontreinigingssituatie voor de bovengrond en het grondwater van het gebied te blijken. Geef in het MER een beschrijving van de verontreiniging van de bodem en waterbodems in de bestaande situatie van het plangebied, met de volgende aandachtspunten:

- geef aan op welk onderzoek de beschrijving gebaseerd is;
- geef waar mogelijk de herkomst van c.q. een verklaring voor de verontreiniging;
- maak een onderscheid tussen mobiele verontreinigingen, diffuse mobiele verontreinigingen en immobiele puntverontreinigingen; geef aan welke veronderstellingen met betrekking tot de waterhuishouding hierbij gedaan worden;
- geef de ouderdom van de verontreiniging weer (voor of na 1987);
- geef aan welke delen van het plangebied saneringsplichtig zijn en waar deze saneringsplicht uit voortvloeit.

⁴⁰ Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied (inspraakreactie 3) geeft aan moeite te hebben met het aanduiden van de Waterfront-noordactiviteiten als een autonome ontwikkeling. Men ziet alleen het feit dat er een planologische procedure loopt voor Waterfront-noord als autonome ontwikkeling.

⁴¹ Van beide een voorbeeld: het niet-aanleggen van het overloopterrein noodzaakt tot extra parkeervoorzieningen elders, wellicht Waterfront-zuid; de invulling van Waterfront-noord beïnvloedt het cumulatieve effect op de natuur.

Geef in het MER een beschrijving van bodem en water in de bestaande milieutoestand en de autonome ontwikkeling daarin, en bij realisatie van voorgenomen activiteit en alternatieven, met aandacht voor:

- (veranderingen aan) waterstaatkundige elementen;
- grondwaterstromingen;
- kwaliteit en kwantiteit van het grond- en oppervlaktewater;
- de gevolgen van het graven en dempen van deelgebieden, waardoor waterbodems worden opgehoogd tot land en op andere locaties nieuwe waterbodems ontstaan;
- de gevolgen van een veranderde huishouding voor de reeds aanwezige mobiele verontreinigingen, zowel tijdens de werkzaamheden als in de eindsituatie;
- beschrijf per saneringsvariant het effect van de ingreep: de resterende mate van verontreiniging in bodem. Geef voor de bovenste laag de bodemgebruikswaarde volgens BEVER. Vermeld voor mobiele verontreinigingen per alternatief de te bereiken trede op de saneringsladder conform 'doorstart A-5'.

Het overloopterrein – als beoogde locatie voor de stort van verontreinigde grond – verdient bij deze beschrijving bijzondere aandacht.

Beschrijf wat de beschreven milieugevolgen inhouden voor de leefbaarheid voor de toekomstige bewoners en gebruikers van het gebied.

Transitiefase

Ga in het MER separaat in op effecten tijdens de transitiefase, zoals tijdelijke beïnvloeding van de waterhuishouding⁴² voor bouwactiviteiten of bodemsanering, en tijdelijke effecten van de asbestsanering.

Waterveiligheid

Geef aan wat de veiligheid van het plangebied is tegen overstromingen. Houd hierbij rekening met de mogelijke toekomstige peilverhogingen van de Randmeren. Geef ook aan of het beschermingsniveau tegen overstromingen tijdens de transitiefase negatief wordt beïnvloed.

5.2 Natuur

Gebiedsbescherming

Wanneer er kans bestaat op kwantitatieve en of kwalitatieve aantasting van gebieden met een beschermde status, dan dienen de relevante beschermingsformules te worden doorlopen. Het MER dient daarom met name voor de nabijgelegen Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn/EHS-gebieden in kaart te brengen welke gevolgen er kunnen optreden voor te behouden en eventueel te ontwikkelen kenmerken en natuurwaarden binnen en in de nabijheid van deze gebieden, en vast te stellen of deze gevolgen significant kunnen zijn. Hierbij zijn de belangrijkste aandachtspunten:

- de verstoring door licht en geluid⁴³ van de jachthaven, en mogelijk van de leisureactiviteiten en de woningen;

⁴² Wanneer, bijvoorbeeld in de transitiefase, tijdelijke peilverlaging toegepast zou worden, dan kan dit nadelig zijn voor de in de omgeving voorkomende moerasvogels. Het effect kan langjarig negatief zijn door veranderingen in de vegetatie.

⁴³ Geef daartoe het boven 40 en 45 dB(A) geluidbelaste oppervlak natuurgebied.

- indien van toepassing: de effecten van het verplaatsen van de bodemverontreiniging;
- Het is mogelijk dat Waterfront-Zuid leidt tot significante gevolgen vanwege de Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn *in samenhang met* andere initiatieven, bijvoorbeeld woningbouw of andere ontwikkelingen in de gemeenten Zeevolde en Dronten⁴⁴. Beoordeling van mogelijk cumulatieve effecten kan door middel van een studie naar verstoringsafstanden (licht, geluid, vaarbewegingen). Deze verstoringsafstanden variëren sterk per vogelsoort.

In **bijlage 5A** zijn de richtlijnen voor deze effectbeschrijving nader uitgewerkt.

In het MER dient aangegeven te worden of de ingrepen kunnen resulteren in onomkeerbare effecten waardoor de ontwikkelingsmogelijkheden van flora en fauna in nieuwe natuurgebieden vallend binnen de bruto-EHS of de potenties van ecologische verbindingzones onomkeerbaar verloren gaan.

Soortbescherming

Op grond van de Flora- en faunawet (art. 3 en 4) zijn de meeste gewervelde diersoorten en een groot aantal plantensoorten in het studiegebied beschermd. Nagegaan zal moeten worden of de voorgenomen activiteit of het mma zullen leiden tot in de Flora- en faunawet genoemde verboden gedragingen. Indien dat het geval is, zal een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd⁴⁵. Voor het ontheffingsverzoek dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van alle in het gebied voorkomende soorten te worden gemaakt (**zie ook bijlage 5B**). In het MER kan worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor de doelsoorten van het natuurbeleid, of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten⁴⁶.

5.3 Verkeer en vervoer

Geef voor het huidige verkeer op de N302 en op de hoofdontsluiting naar boulevard en centrum de I/C-gegevens en de momenten en frequentie van congestie van:

- de verkeersstromen van het normale verkeersbeeld (het basispatroon);
- de verkeersstroom vanwege de toeristische functie van de boulevard en het bezoek aan het Dolfinarium op piekdagen en maatgevende dagen en het met deze verkeersstromen samenhangende huidige gebruik van de parkeervoorzieningen.

Geef dezelfde gegevens voor dezelfde wegen van:

- het basispatroon van verkeersstromen zoals zich dat zal ontwikkelen bij realisatie van de alternatieven, rekening houdend met het nieuwe woongebied, de verdere ontwikkeling van de bedrijventerreinen en aanpassingen in het wegennet;
- de verwachte vervoersstromen op piekmomenten en maatgevende momenten die samenhangen met het Dolfinarium en de nieuwe leisureat-

⁴⁴ Onder andere: als gevolg van een recente uitspraak van de Raad van State zal het mogelijk worden in de gemeente Dronten woningen te bouwen aan het Veluwemeer.

⁴⁵ Daarbij dient bedacht te worden dat niet voor alle vogelsoorten ontheffing mogelijk is.

⁴⁶ In het Handboek Natuurdoeltypen, LNV 2001 staan alle doelsoorten. **Bijlage 5B** geeft aan hoe de gevolgen kunnen worden beschreven.

tracties, rekening houdend met de modal-split van de vervoerswijze en met groei in het bezoekersaantal van het Dolfinarium;

En ook:

- de verwachte bijbehorende parkeerbehoefte op een maatgevend moment en bij piekbezoek in relatie tot de beschikbare parkeercapaciteit, en de kans (frequentie) op overschrijding van de beschikbare capaciteit;
- de effecten van de inrichting van de wegenstructuur voor de verkeersveiligheid in termen van conflictpunten en verkeersongevallen.

Geef in het MER voor het scheepvaartverkeer:

- de verwachte intensiteit van en naar de jachthaven en voorziene ligplaatsen bij de woningen;
- intensiteit en aard van het scheepvaartverkeer op de vaargeul door het aquaduct⁴⁷;
- de effecten van de ligging van de haven in- en uitvaart op de nautische veiligheid ter plaatse van de kruising met de vaargeul.

5.4 Cultuurhistorie en archeologie

Het MER dient aan te geven wat de te verwachten beeldkwaliteit van het plangebied zal zijn door in het MER visualisaties van de nieuwe situatie en/of een (aanzet) voor een beeldkwaliteitsplan op te nemen. Met name dient aan-gegeven te worden in hoeverre nieuwe elementen strijdigheid met het be-standaande beschermde stadsgezicht opleveren, dan wel dit beschermde stadsge-zicht versterken.

Omdat de bestemmingsplanherziening pas voorzien wordt voor 2006, is er gelegenheid voor onderzoek waarmee de huidige leemten in kennis kunnen worden weggenomen. Neem in het MER de resultaten van onderzoek op, ge-richt op archeologische waarden op het land en maritieme archeologische waarden in het gebied van de vroegere haven en de voormalige Zuiderzee⁴⁸.

5.5 Woon-, leef en verblijfsmilieu

Het MER dient het woon-, leef- en verblijfsmilieu van het plangebied te be-schrijven, zowel tijdens de transitiefase als in de eindsituatie.

Transitiefase

Het MER dient separaat aandacht te besteden aan het woon-, leef- en ver-blijfsmilieu van het plangebied tijdens de transitiefase. Hierbij zijn de aan-dachtspunten:

- de effecten van de bodemsaneringsactiviteiten⁴⁹; breid deze beschouwing indien nodig uit tot de omgeving van het plangebied;

⁴⁷ De Commissie heeft begrepen dat hier mogelijk containervaart verwacht moet worden, die te hoog is voor de verderopgelegen brug.

⁴⁸ De Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (inspraakreactie 4) wijst erop dat op de archeologische verwachtingskaart de strandboulevard geen hoge verwachtingswaarde gekregen heeft, omdat daarvoor gekeken is naar bewoningslocaties en niet naar overige archeologische fenomenen. Maritieme archeologische resten zijn echter wel degelijk te verwachten.

⁴⁹ Onder andere: de gevolgen van eventuele verstuiwing van asbestdeeltjes.

- geluid- en trillinghinder tijdens de transitiefase, bijvoorbeeld als gevolg van bouwwerkzaamheden en het bouwverkeer;
- ga ook in op de geluid, geurhinder en luchtkwaliteit wanneer er zich in het plangebied tijdens de transitiefase tegelijkertijd bedrijven en woningen bevinden⁵⁰.

Geluid

Ga in het MER in op het geluid afkomstig van:

- *Verkeer* (zowel het aan het plangebied gerelateerde verkeer als overig verkeer). Geef op kaart de geluidscontouren van de Burgemeester de Meesterstraat en de N302 in stappen van 5 dB(A), bijvoorbeeld 40, 45, 50, 55 en 60 dB(A). Geef inzicht in het aantal gehinderden op basis van het aantal woningen binnen deze contouren. Maak indien nodig onderscheid tussen de dag-, avond- en nachtperiode.
- *Bedrijventerrein Lorentz en Dolfinarium*: Geef in het MER op dezelfde wijze de geluidcontouren van bedrijventerrein Lorentz⁵¹ en het Dolfinarium⁵².
- *Leisure*: Ga in op het geluid van de nieuwe leisure-activiteiten.

Beschrijf op dezelfde wijze ook de cumulatie van bovenstaande geluidsbronnen. Geef het aantal huidige en geprojecteerde woningen binnen de contouren.

Overlast en sociale veiligheid

Besteed aandacht aan de overlast die bewoners van het plangebied zullen ondervinden van bezoekers die via de woongebied van en naar de parkeerterreinen in termen van sociale veiligheid en geluidsoverlast.

Overig

Ga daarnaast in op geurhinder, luchtkwaliteit en externe veiligheid in het plangebied als gevolg van bedrijventerrein Lorentz.

⁵⁰ De Kamer van Koophandel Veluwe en Twente (inspraakreactie nr. 2) vraagt hoe tijdens de realisatiefase zal worden omgegaan met de vastgestelde milieuhindercontouren van de bedrijven gevestigd op industrieterrein Haven.

⁵¹ Inclusief uitbreiding Lorentzhaven en Lorentz-oost.

⁵² Blijkens het masterplan (pagina 30-31) hebben in de huidige situatie de bedrijventerreinen Haven en Lorentz gemeenschappelijke geluid- en geurcontouren die over het plangebied vallen. Ook de geluidcontour van het Dolfinarium valt over het plangebied.

6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit, de alternatieven en varianten moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit, de alternatieven en varianten verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking van de alternatieven en varianten moeten de effecten tijdens de transitieperiode expliciet in de beoordeling betrokken worden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven en varianten als ze doorslaggevend zijn of zijn geweest.

Leemten in informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

Monitoring- en evaluatieprogramma

Het verdient aanbeveling in het MER een aanzet voor monitoring tijdens de transitieperiode te geven. De Commissie denkt daarbij met name aan:

- monitoring van de werkzaamheden in de bodem waardoor archeologische resten tijdig gesignaleerd worden;
- monitoring van de effecten van de asbestsanering;
- monitoring van de milieuhinder van nog bestaande bedrijvigheid voor de nieuwe woningen, leisure en jachthaven;

Bij de bestemmingsplanherziening en de eventuele Wm- en Wvo-vergunning moet het bevoegde gezag aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspelingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en sprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit, de alternatieven en varianten;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit, de alternatieven en varianten;
- de vergelijking van de alternatieven en varianten, en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het
milieueffectrapport Ontwikkeling Waterfront-Zuid
te Harderwijk

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 1 oktober 2003 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

gemeente harderwijk

Commissie voor de m.e.r.
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	2-OKT. 2003
nummer	1303-01+02
dossier	
kopie naar :	HL / bml / fw

DATUM: 01 OKT. 2003
ONS KENMERK: SO
UW BRIEF VAN:
UW KENMERK:
ONDERWERP: Startnotitie m.e.r. Waterfront-Zuid.

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij ontvangt u zeven exemplaren van de startnotitie m.e.r. Waterfront-Zuid Harderwijk. De startnotitie zal van 2 oktober 2003 tot 30 oktober 2003 ter inzage worden gelegd ten behoeve van de inspraak.

Overeenkomstig artikel 7.14 Wet milieubeheer stellen wij u in de gelegenheid advies uit te brengen over de door het gemeentebestuur vast te stellen richtlijnen.

In de startnotitie komt een drietal m.e.r. (beoordelings)plichtige activiteiten aan de orde, waarvan voor twee activiteiten nog niet duidelijk is in hoeverre de m.e.r. (beoordelings) plicht voor de ontwikkeling van het Waterfront-Zuid relevant zullen zijn:

1. aanleg jachthaven in gevoelig gebied (zekere activiteit);
2. realisatie leisure en recreatieve voorzieningen (mogelijke activiteit);
3. bergen van asbesthoudende grond (mogelijke activiteit).

Gezien bovenstaande situatie vragen wij uw specifieke aandacht voor de voorgestelde opzet van het MER (hoofdstuk 7).

Wij hebben de startnotitie tevens toegestuurd aan de directie LNV-Oost te Deventer, Ministerie van VROM Inspectie Regio Oost, provincie Gelderland en Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied en aan hun gevraagd advies uit te brengen.

De inspraakreacties en de reacties van de wettelijke adviseurs zullen u zo spoedig mogelijk na 30 oktober 2003 worden toegestuurd.

SECTOR: Stadsontwikkeling
BEHANDELD DOOR: L. Pijning/TVC
DOORKIESNUMMER: 411431
BIJLAGEN: 7

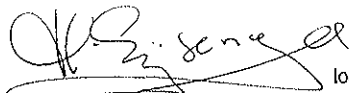
Havendans 56
Postbus 149
3840 AC Harderwijk
gemeente@harderwijk.nl
Telefoon (0341) 411 911
Telefax (0341) 425 895
Bank 28.50.03.313

Wanneer u vragen heeft over de procedure en/of de inhoud van de startnotitie, dan kunt u contact opnemen met de heer L.W. Pijning, projectleider Waterfront van onze gemeente, te bereiken op telefoonnummer 0341-411431 of per e-mail: l.pijning@harderwijk.nl.

Wij wachten uw advies met belangstelling af.

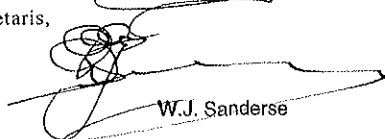
Burgemeester en wethouders van Harderwijk,

De burgemeester,

H. Eijssackers
loco-burgemeester

De secretaris,

W.J. Sanderse

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie
in weekblad 'Stadsomroeper' d.d. 1 oktober 2003

Inspraak startnotitie - 9 oktober inloopavond

Onderzoek milieueffecten Waterfront-Zuid

De planontwikkeling van het Waterfront van Harderwijk is in volle gang. Zeker nu het Masterplan Waterfront door de gemeenteraad is vastgesteld kan de planontwikkeling weer in volle kracht verder. Voor de verdere ontwikkeling is het Waterfront in twee delen gesplitst: een noordelijk en een zuidelijk deel. Voor het zuidelijke deel stelt de gemeente Harderwijk eerst een Structuurplan op, waarna in het bestemmingsplan de ontwikkeling wordt vastgelegd. Het bestemmingsplan is het planologisch-juridische kader waarin de gemeenteraad van Harderwijk gedetailleerd vastlegt hoe het gebied zal worden ingericht, hoeveel woningen er zullen worden gebouwd, welke (recreatieve) voorzieningen zullen worden gerealiseerd en wat de nieuwe locatie wordt van jachthaven De Knar.

Milieubelangen afwegen

In de Wet Milieubeheer is bepaald dat bij de ontwikkeling van grote plannen de procedure van milieueffectrapportage doorlopen moet worden. De milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om bij de besluitvorming over grootschalige projecten het milieubelang een voldoende plaats te geven. De gemeente Harderwijk dient de verzamelde milieu-informatie te betrekken bij de verdere ontwikkeling van het bestemmingsplan Water-

front-zuid. In het geval van het Waterfront-zuid zijn er drie activiteiten waarvoor mogelijk een milieueffectrapportage moet plaatsvinden. De eerste is verplaatsing van jachthaven De Knar, de tweede de realisatie van toeristische voorzieningen en als derde de berging van asbesthoudende grond. Alleen de aanleg van de jachthaven is een zekere m.e.r.-plichtige activiteit. In hoeverre de overige activiteiten m.e.r.-plichtig zijn, is afhankelijk van de planontwikkeling.

Startnotitie, eerste stap milieueffectrapportage

Zoals in de Blietwagbrief Waterfront van september 2003 al was aangekondigd, is de startnotitie m.e.r.-Waterfront-Zuid vrijgegeven voor inspraak. De startnotitie is de eerste stap in de m.e.r.-procedure. In deze startnotitie zijn de hoofdlijnen van de voorgenoemde activiteiten beschreven en wordt in grote lijnen aangegeven welke milieuaspecten daarbij naar verwachting relevant zullen zijn. Ook wordt beschreven welke onderwerpen het college van B&W in het milieueffectrapport denkt te onderzoeken. Mede op basis van inspraakreacties (zie hierna) en adviezen van enkele instanties worden vervolgens richtlijnen vastgesteld door de gemeenteraad. De gemeenteraad geeft daarin aan welke onderwerpen nader onderzocht moeten worden. Het Projectbureau Waterfront stelt in opdracht van het college van B&W vervolgens het milieueffectrapport op, dat te zijner tijd samen met het voorontwerp-bestemmingsplan ter inzage wordt gelegd. Ook in deze fase is inspraak mogelijk.

Waarover kunt u inspreken

U wordt uitgenodigd uw mening te geven over de onderwerpen die in het rapport aan de orde zouden moeten komen: welke milieuaspecten zijn naar uw mening relevant, welke alternatieven/varianten voor de inrichting verdienen nadere aandacht, etc.

De startnotitie verwoordt het standpunt van het college van B&W over deze punten, bij de vaststelling van de richtlijnen worden ook uw reacties betrokken.

Inzage, inspraak en inloopavond

De startnotitie m.e.r. Waterfront-zuid ligt in van 2 oktober tot 30 oktober 2003 ter inzage in de Stads-winkel in het stadhuis.

Op 9 oktober 2003 organiseert de gemeente Harderwijk van 19.30 tot 22.00 uur in de Botterzaal van het stadhuis een inloopavond over de startnotitie m.e.r. Waterfront-zuid. Op deze avond kunt u vragen stellen over de startnotitie en uw inspraakreactie mondeling weergeven.

U bent van harte welkom.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van Harderwijk

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van Harderwijk

Besluit: bestemmingsplanherziening, verlening Wm-vergunning en Wvo-vergunning

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C10.3, mogelijk C10.1/D10.1 en mogelijk C18.2

Activiteit: Het project Waterfront-zuid voorziet in de herontwikkeling van het gebied tussen de binnenstad van Harderwijk, het Wolderwijd en de N302. Het voornemen is om in dit gebied woningen en een parkeergarage te bouwen en extra leisureactiviteiten te ontwikkelen. Bij de voorgestelde stedenbouwkundige opzet wordt de bestaande jachthaven binnen het plangebied verplaatst. De m.e.r. wordt toegepast voor de benodigde bestemmingsplanherziening. Mogelijk wordt asbesthoudende grond in Waterfront-zuid gebruikt voor de aanleg van een overloopterrein direct grenzend aan Waterfront-zuid. De m.e.r. wordt ook toegepast voor de Wm- en Wvo-vergunning die voor deze berging afgegeven moeten worden.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 1 oktober 2003

richtlijnenadvies uitgebracht: 8 december 2003

Bijzonderheden:

In het richtlijnenadvies ziet de Commissie als hoofdpunten voor het MER:

- het transparant maken van de afwegingen binnen het gevolgde planproces;
- het beschrijven van woon-, leef- en verblijfsklimaat tijdens de saneringsperiode, de periode dat zowel onderdelen van de huidige bedrijvigheid als van de eindsituatie (woningen, leisure) tegelijkertijd voorkomen en na realisatie van het volledige plan.
- het in beeld brengen van de effecten op de vogelsoorten respectievelijk de diersoorten en habitats op grond waarvan (een deel van) het Wolderwijd als speciale beschermingszone voor Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijn.
- rekening houden met onzekerheden in de ontwikkeling van Waterfront-noord.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. C. van der Giessen

dr.ir. J.C. Sinke

ir. K.A.A. van der Spek

ir. A. van der Velden (voorzitter)

ing. R.L. Vogel

Secretaris van de werkgroep: ir. H.G. de Brabander

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20031024	VROM Inspectie, Regio Oost	Arnhem	20031031
2.	20031027	Kamer van Koophandel Veluwe en Twente	Harderwijk	20031107
3.	20031028	Rijkswaterstaat, Directie IJsselmeer-gebied	Lelystad	20031107
4.	20031021	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	20031107
5.	20031111	Provincie Gelderland	Arnhem	20031111
6.	20031104	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Directie Oost	Deventer	20031113

BIJLAGE 5A

Gebiedsbescherming op grond van Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn¹

Passende beoordeling Habitatrictlijn/Vogelrichtlijngebied

1. Op grond van welke natuurlijke habitats (bijlage 1 van de Habitatrictlijn), welke beschermde soorten (bijlage 2 Habitatrictlijn) of welke vanwege de Vogelrichtlijn beschermde soorten heeft het gebied zich gekwalificeerd als speciale beschermingszone?
2. Welke significante gevolgen met betrekking tot deze habitats en/of soorten kunnen er optreden ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie)?
3. Indien er sprake kan zijn van significante gevolgen, dan dient er een passende beoordeling uitgevoerd te worden door het bevoegd gezag. De gemeente *kan* ervoor kiezen de passende beoordeling in het MER uit te voeren. Daarbij komen de volgende aspecten aan bod:
 - zijn er alternatieve oplossingen (met inbegrip van mitigerende maatregelen), waardoor er geen significante gevolgen voor het beschermde gebied optreden?
 - zijn er dwingende redenen van groot openbaar² belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
 - indien het project toch in of nabij een beschermd gebied moet plaatsvinden en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zal bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Eisen aan compensatie op grond van de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn

1. Geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit (kwantitatieve en kwalitatieve eisen). *Dat wil dus zeggen dat de staat van instandhouding van soorten die binnen de kwaliteitsdefinitie vallen na compensatie gelijk dient te zijn aan de situatie voor de ingreep;*
2. Compensatie dient nabij het getroffen gebied plaats te vinden *(of binnen het ecologische netwerk van de soort)* onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat (nabijheidbeginsel);
3. De algehele samenhang van Natura 2000 dient gewaarborgd te worden (instandhoudingdoelstelling); daarom kan er nooit financieel worden gecompenseerd.
4. Zowel feitelijk, financieel als bestuurlijk: compensatie tijdig regelen. *Omdat gedurende de ingreep de kans op overleven vermindert, dient de compensatie voor de ingreep plaats te vinden.*

¹ Voor een korte toelichting: www.minlnv.nl/natura2000. Voor de gehele tekst en bijlagen zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legislation

² Dwingende reden van groot openbaar belang (art. 6 Habitatrictlijn) met inbegrip van redenen van sociale of economische aard. Maar in geval van prioritaire habitats of prioritaire soorten zijn de argumenten beperkt tot die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid, of met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten dan wel, na advies van de Europese Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

Aanvullende informatie voor een passende beoordeling op grond van de Vogelrichtlijn (VR)

Algemeen

De aangewezen VR-gebieden en aanwijzingsbesluiten zijn te vinden op de website van het Ministerie van LNV: www.minlnv.nl/thema/groen/natuur. De kaarten (bijlage 2) geven een landelijk overzicht maar zijn niet bruikbaar voor de precieze begrenzing. Deze is wel digitaal beschikbaar (shape-files) bij het Expertisecentrum LNV (0318-822500). VR-gebieden zijn aangewezen op grond van twee hoofdgroepen. *Broedvogels*: het landelijk belang voor soorten die genoemd zijn in Bijlage I van de vogelrichtlijn (vijf beste broedgebieden gerangschikt naar procentueel aandeel in de landelijke populatiegrootte). *Watervogels*: trekkende watervogels wanneer zich tenminste 1% van de biogeografische populatie in een gebied ophoudt. Artikel 4, lid 4 verplicht tot het nemen van passende maatregelen ter voorkoming van verslechtering van de leefgebieden van de soorten waarvoor een VR-gebied is aangewezen, de 'kwalificerende soorten'. Per VR-gebied zijn voor de vaststelling van de begrenzing daarnaast ook gegevens van 'begrenzingssoorten' meegewogen. In hoeverre deze onder hetzelfde beschermingsregime vallen is onderwerp van interdepartementale discussie; LNV neigt naar een gelijke beoordeling.

Milieugevolgen

Voor elke kwalificerende soort en begrenzingssoort moet worden aangegeven:

- verandering in het aantal paren en/of individuen;
- verandering in het oppervlakte leefgebied, wanneer relevant aangeven per functie (broeden, foerageren, slapen);
- in hoeverre sprake is van *significante gevolgen* tijdens en na de ingreep.

Het wel of niet optreden van significante gevolgen is dé cruciale discussie bij de beoordeling van milieugevolgen in of nabij VR-gebieden. Dit zijn de effecten die de instandhouding aantasten van de soorten waarvoor een VR-gebied is aangewezen. Het vaststellen en beoordelen daarvan vergt veel kennis van de ecologie van de betreffende soort(en). De volgende toetsonderwerpen bieden daarbij houvast³.

- habitatkeus van de betreffende soort(en);
- functie van het gebied voor de betreffende soort(en);
- verstoring- en vluchtafstanden;
- aantallen en zo nauwkeurig mogelijke verspreiding (bijv. broed- en slaapplaatsen);
- wijze van verstoring (bijv. lichthinder op nachttactieve watervogels, grondwater-onttrekking op moerasvogels);
- relatie met andere initiatieven die effect hebben op het gebied (cumulatie).

Om concreet met het begrip significantie te kunnen werken kan de eventuele vermindering van aantal vogels worden weergegeven door bijvoorbeeld een 5-procents-grens; een lagere grens is in de praktijk vaak niet werkbaar. Een afname van het gemiddeld seizoensmaximum van de kleine zwaan van >5% zou dan kunnen worden beschouwd als significant. Het is mogelijk dat de verschillende fasen van een plan moeten worden getoetst als de aard van de ingreep een verschillend effect kan hebben.

³ Aangevuld naar "Wie is er bang voor de Korenwolf? Bestuurlijk juridische Kaderreeks 2003, uitgave Rijkswaterstaat

Elke ingreep dient in combinatie met andere activiteiten (cumulatie) te worden getoetst. Dat geldt ook voor kleine projecten die op zichzelf niet tot significante gevolgen leiden maar door cumulatie wel in significante gevolgen kunnen resulteren. De initiatiefnemer dient wanneer verschillende concrete plannen in/langs een VR-gebied spelen aan te tonen dat ook door cumulatie er geen significante gevolgen aan de orde zijn.

Het kan voorkomen dat een gebied dat buiten een VR-gebied ligt daar toch onlosmakelijk mee verbonden is omdat het een grote betekenis heeft als foerageergebied voor een kwalificerende vogelsoort in het VR-gebied zelf. Het foerageergebied kan dan onder het beschermingsregime van het VR-gebied vallen.

BIJLAGE 5B

Soortbescherming

Bestaande situatie en autonome ontwikkeling

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende doelsoorten⁴ worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven. In sommige situaties kan worden volstaan met een gemotiveerde selectie van de voorkomende doelsoorten.

Daarnaast is het te overwegen – maar dit is niet verplicht – om alle informatie die nodig is om voor een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en Faunawet in aanmerking te komen, ook op te nemen in het MER en te laten toetsen door de Commissie. Het is nuttig – maar niet verplicht – om in de lijst van beschermde soorten aan te geven welke soorten beschermd worden door de Vogel- en Habitatrichtlijn (zie bijlage 4 Habitatrichtlijn) en of er ook prioritaire soorten voorkomen (zie bijlage 2 Habitatrichtlijn).

Informatie over de doelsoort:

- de mate van bescherming (Nederlandse en internationale wet- en regelgeving). *Deze informatie is nodig om indien mogelijk de gevolgen voor de populatie te kunnen toetsen;*
- de mate van bedreiging van de doelsoort in Nederland. Voor het bepalen van de mate van bedreiging wordt gebruik gemaakt van de Rode Lijsten. *Deze informatie is nodig om de ernst van de potentiële gevolgen (voor een populatie) te kunnen bepalen;*
- voor dieren het voorkomen van het aantal individuen / paren per ecologisch netwerk, verdeeld over de deelgebieden. Indien onbekend de oppervlakte van de leefgebieden van een netwerk;
- voor planten de oppervlakte van de standplaats;

Voor het beschrijven van de autonome ontwikkeling kan voor dieren gebruik worden gemaakt van de verandering van het aantal individuen/paren of de populatiegrootte over de afgelopen jaren (historische trend). Voor planten kan de verandering in standplaatsoppervlakte worden gebruikt.

Milieugevolgen

Voor elke (geselecteerde) doelsoort moet worden aangegeven:

- voor dieren, verandering van het aantal individuen / paren en verandering van het oppervlakte leefgebied;
- voor planten, verandering van de standplaatsoppervlakte.

⁴ In het Handboek Natuurdoeltypen; bijlage 3 (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.